

NME Overbetuwe

Jaarverslag / activiteitenverslag 2017

Dit rapport is eigendom van Stichting NME Overbetuwe. Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gebruikt zonder voorafgaande toestemming van NME Overbetuwe.

Contactpersoon: J. Westenbroek, secretaris e-mail: info@nmeoverbetuwe.nl
Verdere informatie op: www.nmeoverbetuwe.nl

Overbetuwe, mei 2018

INHOUD

Voorwoord/ Samenvatting	3
1 Organisatie en beleid	4
1.1 Het team van NME Overbetuwe	4
1.2 Ontwikkeling en training	5
1.3 Huisvesting en faciliteiten	6
1.4 Samenwerking	7
2 Communicatie	9
3 NME-aanbod	11
3.1 Educatieve arrangementen	11
3.2 Zes thema's	11
3.3 Nieuwe arrangementen	12
3.4 Ervaringen van scholen	14
4 BEREIK	36
4.1 Aantal scholen en leerlingen	36
4.2 Gebruik NME-producten sinds 2011	36
4.3 Bereik aantal leerlingen	37
4.4 Gebruik per thema	38
4.5 Resultaten scholenevaluatie	39
5 Conclusies	40
6 Wie, wat, waar	41

VOORWOORD/ SAMENVATTING

Voor u ligt het inhoudelijk jaarverslag 2017 van de Stichting NME Overbetuwe. Stichting NME Overbetuwe begeleidt scholen in het samenstellen van een passend natuur- en milieu- educatief programma en bemiddelt tussen de vragende en aanbiedende partij. Daarmee draagt zij bij aan de ontwikkeling van kennis en beleving van de natuur, leefomgeving en duurzaamheid en levert zij een bijdrage aan duurzaam handelen in de samenleving.

Stichting NME Overbetuwe is een vrijwilligersorganisatie. Met enthousiaste en kundige vrijwilligers bouwen wij aan onze organisatie en aan NME in de gemeente Overbetuwe. Er zijn ruim 2600 vrijwilligersuren ingezet. Dat is wederom een hele prestatie, waarvoor wij de vrijwilligers zeer dankbaar zijn. Annette Bisseling, onze freelance NME-coördinator heeft de organisatie ondersteund. Zij heeft samen met de vrijwilligers de continuïteit van de werkzaamheden kunnen garanderen en uitgebreid met nieuwe excursies, aanbieders, en het onderhouden van nauwe contacten met de Gemeente Overbetuwe inzake onderwerpen die passen bij onze thema's.

Na het intensieve lustrumjaar in 2016 werd 2017 een jaar waarin we in rustiger vaarwater 'business as usual' wilden realiseren. Niet allemaal nieuwe zaken oppakken, inzetten op goede contacten met de scholen, ervaren wat scholen zelf oppakken. Toch komen er dan nieuwe zaken op ons pad, zoals het project WATBETERS in Heteren. Zo'n kans om intensief bezig te kunnen zijn met het thema Energie laat je dan niet liggen en het resulteerde in een project dat volgens velen nu navolging in andere dorpen verdient.

We hebben in 2017 ook gemerkt dat het met de huidige bezetting niet mogelijk is de gewenste aanvulling in het arrangementenoverzicht met de thema's Duurzame Voeding en Natuur, Wetenschap & Techniek zelfstandig in één jaar voor elkaar te krijgen. We moeten daarbij leunen op het landelijk aanbod, dat op deze thema's nog maar mondjesmaat voorhanden is. Het betekent meerjarige aandacht en de ambities niet te groot maken.

Wat het bereik van de scholen betreft, zien we dat we met alle scholen een goede band hebben opgebouwd. Deelname is wisselend en ligt veelal in schoolomstandigheden. Dat maakt dat wij onze doelstelling 80% van de kinderen elk jaar te bereiken gaan loslaten. Deze doelstelling ligt niet in onze macht. Uiteraard zetten wij in op continue aandacht op de school en goede borging van thema's en excursies. Een planmatige aanpak in de scholen ondersteunen we van harte.

Aansluiten bij projecten die door Gemeente Overbetuwe geïnitieerd of ondersteund worden, willen we graag blijven doen. Het blijkt een mooie weg om aandacht voor NME te genereren en veel kinderen en hun ouders te bereiken met thema's op ondermeer het gebied van duurzaamheid.

Veel leesplezier,
namens bestuur en werkgroep van NME Overbetuwe

Anneke Manche, voorzitter

1 ORGANISATIE EN BELEID

1.1 Het team van NME Overbetuwe

Bestuur en werkgroep

In 2017 bestaat Stichting NME Overbetuwe (werkgroep en bestuur samen) uit 11 vrijwilligers en een coördinator. De betrokken vrijwilligers vervullen functies in de werkgroep en het bestuur en zijn daarin verantwoordelijk voor een aantal taken binnen de organisatie. De vrijwilligers van de werkgroep onderhouden het contact met de scholen, begeleiden scholen inhoudelijk op het gebied van NME, zijn medeverantwoordelijk voor het uitzetten en onderhoud van het leskistenaanbod en verzorgen de deskundigheidsbevordering van de natuurgidsen die excursies begeleiden voor schoolklassen in de gemeente Overbetuwe.

Vaste kracht

Stichting NME Overbetuwe kan niet functioneren zonder een vaste kracht voor minimaal één dag in de week (op freelancebasis).

De vaste kracht zorgt voor samenwerking tussen bestuur – vrijwilligers – scholen en externe aanbieders. Daarnaast is de NME-coördinator belangrijk in het onderhouden van contacten met de gemeente Overbetuwe, het Gelders NME-netwerk, de organisatie van Park Lingezegen, Staatsbosbeheer, IVN Consulentenschap Gelderland (Instituut voor Natuur Educatie en Duurzaamheid), IVN Consulentenschap Nederland, GDO (Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling) en met het NIBI (Nederlands Instituut voor Biologie)

Werken met vrijwilligers

De vrijwilligers van het bestuur en de werkgroep besteedden in 2017 ca. 1100 uur aan het draaiende houden van Stichting NME Overbetuwe en werden daarbij ondersteund door de NME-coördinator. Daarnaast is de Stichting NME Overbetuwe afhankelijk voor de uitvoering van arrangementen voor het basisonderwijs door natuur-/schoolgidsen van CNME 't Pakhuis in Hemmen (nieuwe naam m.i.v. 1-1-2018 CNME Hemmen), Stichting Boerderij Lingezegen (locatie Landerij De Park) in Elst en externe aanbieders, vaak ook vrijwilligers. Hier werden ca. 1500 vrijwilligersuren geleverd.

Bijdrage Vrijwilligers	Geschatte uren
Uren Bestuur en Werkgroep	1100
Uren Natuur- en Schoolgidsen	1500
Totaal	2600

De beschikbaarheid van de veelal vitale senioren geeft in het buitenseizoen wel de nodige planningsproblemen. Zij zijn dan juist zelf op pad. Dat vraagt veel van de coördinator en blijft een kwetsbaar punt.

Het werken met vrijwilligers kent een eigen dynamiek. Anders dan in een professionele organisatie komt het erop aan de kwaliteiten en mogelijkheden qua inzet van vrijwilligers op elkaar af te stemmen. Het vrijwillig werken aan het behalen van afgesproken resultaten zorgt voor de noodzaak om hier extra aandacht te geven. Het moge duidelijk zijn dat dit met vallen en opstaan gaat. Het vraagt het nodige van werkgroep- en bestuursleden. Het bestuur is de vrijwilligers erkentelijk voor hun grote inzet voor de lokale samenleving. In het beleid van Stichting NME Overbetuwe is er dan ook ruimte voor het ontwikkelen, binden en samenwerken van de vrijwilligers. Stichting NME Overbetuwe is zeer afhankelijk van haar vrijwilligers.

1.2 Ontwikkeling en training

Stichting NME Overbetuwe heeft in 2017 voor bijscholing/scholing voor de werkgroepleden en de natuur-/ schoolgidsen gezorgd. Externe aanbieders is ook de mogelijkheid geboden hieraan deel te nemen.

Op 6 april 2017: Inspiratiemiddag bij de Universiteit van Wageningen, Steunpunt Smaaklessen & EU-schoolfruit , over jong leren eten en smaaklessen. Een presentatie van aanpak voedseleducatie in de regio. De NME-coördinator en een werkgroep lid hebben hieraan deelgenomen.

Op 2 mei 2017: Microscopietraining van NIBI Biologie-Plus op Landerij De Park in Elst. Een korte training over hoe een microscoop werkt en hoe lessen aan kinderen (groep 6 t/m 8) kunnen worden aangeboden. Een combinatie van het voordelig aanschaffen van vier microscopen incl. lesmateriaal en een trainingsochtend voor twee leerkrachten per school. De natuur-/schoolgidsen werd de mogelijkheid geboden hierbij aan te sluiten. Hier hebben vier gidsen en vier basisscholen (SamSam, De Vallei, St. Willibrordus, De Kameleon) gebruik van gemaakt.

Op 11 september 2017: Foodwalk-wildplukcursusochtend, door Jacqueline Raaijmakers. Eetbare wilde planten, recepten en hoe te bereiden. Hier hebben 14 gidsen aan deelgenomen.

Op 22 september 2017: Bijeenkomst van Gelderse NME-centra bij Natuurcentrum Arnhem. Bijgewoond door de NME-coördinator.

Op 24 november 2017: De NME-coördinator en vijf leden van de werkgroep en een natuur-/schoolgids hebben deelgenomen aan het NWT-congres voor het basisonderwijs (Natuur, Wetenschap en Techniek) van het Nederlands Instituut voor Biologie (NIBI). Het congres "Duik in het diepe" gehouden in Egmond aan zee. Aan de volgende workshops is deelgenomen: Lunch op tafel: van zaadje tot tomaatje; Op pad met de zingende natuurdetective; Biomimicry-oplossingen uit de zee; Watermanagers aan zee-laarzen aan en gaan; Wereldwad in de klas; Beleef het waddenecosysteem met trekvogels; Plastic Fantastic!? Platic soep op je bord; Energie voor je leerlingen; Techniek, Talent en Energie.

Filosoof Bas Haring gaf een lezing over welke vragen je kunt onderzoeken. Natuurfilmer Ruben Smit met een preview van de nieuwe Waddenfilm die in 2018 in première gaat en waar een lesproject omheen is gebouwd. De Zapp-wetenschapper Diederik Jeekel liet de lol en het belang van wetenschap zien.

Op 1 december 2017: Een lezing over de steenuilen op Landgoed Overbetuwe in Heteren door Frans Jacobs van de Uilenwerkgroep "STONE". Deze lezing is bijgewoond door vijf natuur-/schoolgidsen.

Op 6 december 2017: Opening Edukidslab van Marant in Elst om te kijken naar mogelijkheden voor een samenwerking met NME Overbetuwe i.v.m. techniekmaterialen. De NME-coördinator en een bestuurslid waren bij de opening aanwezig.

1.3 Huisvesting en faciliteiten

Huisvesting

Stichting NME Overbetuwe heeft geen eigen centrum. Zij maakt gebruik van de educatieve mogelijkheden, opslag-, vergader- en ontmoetingsfaciliteiten van Stichting Boerderij Lingezen (locatie Landerij De Park in Elst) en Bezoekerscentrum 't Pakhuis in Hemmen. Vanaf 2017 huurt 't Pakhuis Hemmen een ruimte voor opslag-, vergader- en ontmoetingsfaciliteiten bij de Oude school in Hemmen.

Lingemobiel

Waar dat wenselijk is en mogelijk maakt Stichting NME Overbetuwe gebruik van het Lingemobiel. Het rijdende klaslokaal van Stichting Boerderij Lingezen staat sinds juli 2015 op de locatie Landerij De Park in Elst en wordt bij diverse evenementen en excursies voor het basisonderwijs ingezet.

1.4 Samenwerking

Als NME-makelaar is Stichting NME Overbetuwe direct afhankelijk van samenwerkingspartners in de regio. Zo onderhoudt Stichting NME Overbetuwe samenwerking met:

Binnen de gemeente:

- Gemeente Overbetuwe
- Parkorganisatie Park Lingezen
- Staatsbosbeheer
- Vitens
- Stichting Overbetuwe Groen Natuurlijk
- Landgoed Overbetuwe in Heteren
- De natuurroos, Leo Starink
- Landgoed De Mellaard in Valburg
- Dierenspeciaalzaak 't Molentje in Elst
- Stichting EVS Ecovrede
- Marant , Eduservice
- Uilenwerkgroep STONE

Aangesloten bij Boerderij Educatie Rivierenland:

- Biologisch melkveebedrijf Opneij in Hemmen
- Biologische tuinderij "De Stroom" in Hemmen.

Buiten de gemeente Overbetuwe:

- NME Betuwe
- Natuurcentrum Arnhem
- Stichting Lingewaard Natuurlijk
- De Bastei, Nijmegen
- Het Gelders NME netwerk
- IVN Consulentschap
- Waterschap Rivierenland
- Rijkswaterstaat
- SME advies
- Historische Tuinderij Lent 'Warmoes'
- Fruitbedrijf en Landwinkel 'De Woerd' Ressen(via Boerderij Educatie)
- NIBI(Nederlands Instituut voor Biologie) Biologie Plus
- Techniek Talent
- Windpower Nijmegen
- GDO (Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling)
- Agrarische natuurvereniging Lingestreek
- Kenniscentrum Wageningen (Universiteit Wageningen)

School met de Bijbel

Gratis gastles door Waterschap
Rivierenland Tiel.

2 COMMUNICATIE

Communicatie is voor Stichting NME Overbetuwe een belangrijk middel om zichtbaar binnen de gemeente te zijn, zowel voor de scholen als voor andere maatschappelijke partijen en (potentiële) aanbieders van NME. Dit gebeurt via de regionale pers, website, links op de website van eerder genoemde organisaties, nieuwsbrieven en via direct mailcontact met de NME-coördinator.

Website

In 2017 heeft Stichting NME Overbetuwe gezorgd voor een informatieve website (www.nmeoverbetuwe.nl) zodat alle scholen op een herkenbare plek terecht kunnen voor een actueel overzicht van het NME-aanbod (leskisten, materiaalzendingen, excursies en projecten). Scholen kunnen via de website direct in het bestelsysteem reserveren. Scholen vinden op de website een wisselend thematisch aanbod aan seizoensgebonden buitenactiviteiten, excursies, projecten, materiaalzendingen en gastlessen.

De NME-schoolcoördinatoren bezoeken de website regelmatig en vinden de website duidelijk en goed met voldoende informatie.

Nieuwsbrief

Naast de website brengt Stichting NME Overbetuwe een nieuwsbrief uit die kan worden gedownload van de website en die digitaal wordt verzonden aan alle scholen en excursie-aanbieders. In het voorjaar hebben alle scholen en aanbieders een nieuwsbrief ontvangen met actuele informatie over nieuw aanbod, projecten en de bestelling van materiaalzendingen. Daarnaast komen NME-ervaringen van het afgelopen seizoen en de externe aanbieders aan bod. Ook hebben de NME-schoolcoördinatoren regelmatig een e-mail ontvangen die hen attendeerde op ondermeer gratis lesmateriaal en bijeenkomsten.

De NME-schoolcoördinator zorgt er binnen de school voor dat de nieuwsbrief bij haar/zijn collega's terecht komt en geeft gericht informatie die voor een bepaalde groep belangrijk is.

Middag NME-schoolcoördinatoren

Op 2 oktober 2017 heeft Stichting NME Overbetuwe weer de jaarlijkse middag NME-schoolcoördinatoren georganiseerd. Vertegenwoordigd waren: De Zonnepoort, St. Willibrordus, SamSam, De Klimboom, St. Jacobusschool, Democratische school De Vallei, De Esdoorn, De Ark, Stap voor Stap, De Okkernoot, De Kameleon, Sunte Werfert.

IPC

In de gemeente Overbetuwe werken zes basisscholen met IPC (International Primary Curriculum). De Esdoorn-Elst, De Zonnepoort-Elst, De Ark- Elst, De Klimboom-Heteren, De Okkernoot-Zetten, St. Jacobusschool-Valburg.

Het International Primary Curriculum (IPC) is een eigentijds curriculum voor het basisonderwijs (groep 1 t/m 8) waarin effectief leren centraal staat. We zijn ervan overtuigd dat kinderen op hun best leren door boeiende, actieve en zinvolle lessen. Het IPC helpt de school en de leerkracht hierbij. Onze kinderen komen continue in aanraking met enorme hoeveelheden informatie in verschillende vormen. Daarbij krijgen ze te maken met allerlei verschillen tussen mensen en tussen (sub)culturen. Dit vraagt om ander onderwijs. Onderwijs waarbij er naast kennis ook aandacht is voor vaardigheden en inzicht. IPC biedt een combinatie tussen relevante kennis, vaardigheden en inzicht, waardoor kinderen beter leren omgaan met de complexiteit van de 21e eeuw. (Bron: <https://ipc-nederland.nl/>)

Tijdens de schoolcoördinatorenmiddag heeft de directeur Olga Ophof van basisschool De Klimboom uitleg gegeven over het werken met IPC-thema's. Daarna heeft Annemieke Jansen van NME Betuwe (uitleen van de leskisten) de mogelijkheden van het bestelsysteem uitgelegd en een aantal les-/materiaalkisten laten zien.

NME Overbetuwe heeft een start gemaakt om samen met NME Betuwe, het Gelders PO NME-netwerk en IPC Nederland te kijken naar mogelijkheden om de IPC-thema's te koppelen aan de NME-gids. Het blijft voor scholen die met een andere methode werken nog steeds mogelijk het aanbod op thema of lesmethode te doorzoeken.

3 NME-AANBOD

Stichting NME Overbetuwe zet haar expertise in voor de ontwikkeling van nieuwe educatieve producten die een passende aanvulling vormen op het totale educatief aanbod van Stichting Boerderij Lingezen, CNME 't Pakhuis en andere lokale aanbieders. De nieuwe producten worden ontwikkeld in nauwe samenwerking met de lokale aanbieders, die deze producten in beheer nemen en aanbieden aan de scholen.

Stichting NME Overbetuwe stuurt daarmee wel in het aanbod dat beschikbaar komt voor de scholen en neemt het voortouw in het organiseren van nieuwe arrangementen.

3.1 Educatieve arrangementen

Het educatieve aanbod wordt vormgegeven in zogenaamde arrangementen die een voorbereiding kennen in de klas, een praktijkles of excursie op locatie en een afsluiting in de klas. Deze arrangementen moeten een duidelijke meerwaarde hebben voor het onderwijs. Met andere woorden: er moet vraag naar zijn bij de leerkrachten en het arrangement komt niet bovenop de reguliere lesstof maar is lesstofvervangend.

Inhoudelijk zoekt Stichting NME Overbetuwe steeds naar een goede balans tussen kennis, beleving en handelingsperspectief. Wij streven ernaar deze drie componenten altijd in de educatieve arrangementen terug te laten komen. Wij vinden het belangrijk dat kinderen op een speelse manier in aanraking komen met de NME-thema's en kunnen leren in levensechte situaties.

3.2 Zes thema's

Stichting NME Overbetuwe volgt de zes thema's die aansluiten bij het landelijke NME-programma 'Duurzaam Door' en bij het gemeentelijk NME-beleid.

1 Groen en biodiversiteit (vanaf 2011)

2 Water (vanaf 2012)

3 Voedsel en gezondheid (vanaf 2013)

4 Energie/ klimaat (vanaf 2013 /2014)

5 Grondstoffen en afval (vanaf 2014)

6 Natuur, Wetenschap en Techniek (vanaf 2016)

In 2017 kozen we twee thema's als speerpunt om nieuwe arrangementen op te ontwikkelen, te weten Duurzame Voeding en Natuur, Wetenschap en Techniek. Met de huidige bezetting is het echter niet mogelijk gebleken dat in één jaar te realiseren. We moeten ons realiseren dat hier meerjarige aandacht noodzakelijk is. We moeten het binnen de bestaande mogelijkheden hebben van kleine stappen in de verbetering van ons aanbod. Reden om van de speerpunten meerjarenpunten voor de komende jaren te maken. Daarnaast speelt dat ook in landelijk verband nog niet veel ontwikkeld is. We kunnen daar nog geen gebruik van maken.

3.3 Nieuwe arrangementen

Aanschaf en ontwikkeling nieuwe leermiddelen

Stichting NME Overbetuwe werkt sinds 2011 nauw samen met NME Betuwe in het onderhouden en ter beschikking stellen van leskisten. Een leskist bestaat uit lesbrieven en praktische materialen voor het uitvoeren van proefjes of activiteiten buiten of in de klas. In de komende jaren werken wij samen met NME Betuwe/GDO /IVN en het Gelders PO NME-netwerk aan een lijn leskisten die van goede kwaliteit is, overzichtelijk voor de docent en een goede aansluiting vindt bij de landelijke NME-thema's en excursies die wij aanbieden.

Dit vraagt van de NME-coördinator en vrijwilligers de nodige tijd. We hebben ervaren dat een goede leskist met een overzichtelijke en korte handleiding aanslaat, bij de leerlingen en leerkracht. Bij het aanschaffen van nieuw ondersteuningsmateriaal is het tevens van belang dat een leerkracht niet veel voorbereidingstijd nodig heeft en direct met de kinderen in kleine groepjes samen met hulpouders aan de slag kan gaan.

Nieuwe excursies

Voedselbos EcovredeGaard in Park Lingezegen (Stichting EVS Ecovrede):

De excursie is voor groep 6 t/m 8.

Een voedselbos ... Wat is dat eigenlijk?

Tijdens de excursie/activiteit krijgen de kinderen informatie over het verschijnsel voedselbos, de achtergronden en mogelijkheden. Het belang van zon, zoet water en wind op de groei van planten en hoe je daar rekening mee kunt houden bij de inrichting van een bos of tuin. Daarbij kan de nadruk liggen op voedsel: wat is gezonde voeding? Misschien zelfs gecombineerd met iets koken, ter plekke. Maar ook een thema als armoede in relatie tot voeding kan aandacht krijgen. Hoe zit dat eigenlijk in Nederland?

Bloemen en bijen in een wild(e) bloemen bos, de Santackergaard in Park Lingezegen (De Natuurroos):

De excursie is voor groep 6 t/m 8.

Op de Santackergaard staan bijenkasten en kunnen kinderen kennismaken met het leven van bijen, de honing en het stuifmeel, de eitjes en de larven van de koningin, maar ook de plantenwereld van de andere insecten. Voor elke leeftijdsgroep is een variabel programma, mede afhankelijk van wat op dat moment actueel is in de natuur. Zoals zaaien, bloemen plukken, zaden verzamelen, plaagdieren en rovers.

Externe aanbieders

Door één klas is in 2017 een excursie geboekt bij één van onderstaande bedrijven die zijn aangesloten bij Boerderij Educatie Rivierenland. Deze was gratis voor groep 8 via Zuivel NL.

Agrarische bedrijven die excursies aanbieden:

- Biologische melkveehouderij Boerderij Opneij, Hemmen
- Biologische Tuinderij de Stroom, Hemmen
- Fruitbedrijf en Landwinkel "De Woerd", Ressen

Materiaalzendingen in de klas

Stichting NME Overbetuwe werkt in Gelders verband mee aan de ontwikkeling van seizoensgebonden materiaalzendingen. Dit betreft levende materialen waarmee eenmalig een les kan worden uitgevoerd.

Het is mogelijk dat één pakket door meerdere klassen van een school is gebruikt, omdat de handleiding digitaal wordt aangeleverd met materialen.

In 2017 was het pakket:

Lespakket *Vogels in de winter*:

Welke vogels zie ik in de winter, hoe herken ik ze? Wat hebben ze aan voedsel nodig, kunnen ze dat vinden? Hoe maken we als klas een vogelrestaurant waar de vogels graag en veilig zijn? Deze materiaalzending is ontwikkeld voor groep 1 t/m 4. Er zitten veel concrete doe- en kijkopdrachten in.

De school kan schoolbreed aan te sluiten bij de actie *Tuinvogels* van de Vogelbescherming.

Doel: leerlingen leren waarnemen, herkennen en waarderen van veel voorkomende tuinvogels. Ze leren wat vogels nodig hebben in de winter en hoe ze zelf een vogelrestaurant kunnen maken en inrichten.

Inhoud: een aantal lekkernijen voor vogels, een vogelsilo, raamstickers, beloningsplaatjes, knip- en kleurplaten, wandplaat en een digitale handleiding met lessuggesties.

3.4 Ervaringen van scholen

Thema: Natuur en Biodiversiteit

Kabouterpad/ Lammetjespad in Hemmen

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
11-10-17	De Klimboom	1-2	18	2017/2018
12-10-17	Dr. Lammerts van Bueren	1-2/1-2B	35	2017/2018
25-10-17	St. Willibrordus	1-2/1-2A	42	2017/2018

Speuren naar herfstsporen in het Hemmense bos

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
27-10-17	St. Willibrordus	3,3A,3B	38	2017/2018
01-11-17	De Ark	3B	35	2017/2018
02-11-17	De Ark	3A	28	2017/2018

Het Hemmense bos wordt wakker

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
19-04-17	De Wegwijzer	4	26	2016/2017
03-05-17	Dr. Lammerts van Bueren	4	28	2016/2017
10-05-17	Dr. Lammerts van Bueren	3	28	2016/2017
12-05-17	De Wegwijzer	3	31	2016/2017

Natuursprong, spelen tot je groen ziet (locatie Hemmen)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
30-06-17	De Wegwijzer	1-2	118 (4 groepen)	2016/2017 (zie exc. Elst)
07-07-17	't Startblok	6	30	2016/2017

Op zoek naar schimmels en paddenstoelen in het Hemmense bos

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
02-10-17	School met de Bijbel	4B-5	20	2017/2018

Lentepad in Hemmen

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
30-03-17	't Startblok	1-2	25	2016/2017
30-03-17	't Startblok	1-2	25	2016/2017

Woordvoerder van de Natuur (Akkerranden in Hemmen)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
23-05-17	De Haafakkers	8	31	2016/2017
05-07-17	Dr. Lammerts van Bueren	7	34	2016/2017

Lammerts van Buerenschool

Groep 7 is op zoek gegaan naar het leven in de akkerranden van Hemmen.

Zij hebben kleine padden, bijen, sprinkhanen, vlinders en allerlei andere diertjes gevangen. Het was een prachtige dag.

Kabouterpad in het Galamapark (locatie Elst)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
25-09-17	De Ark	1-2A	26	2017/2018
25-09-17	De Ark	1-2B	27	2017/2018
25-10-17	't Startblok	1-2	25	2017/2018
25-10-17	't Startblok	1-2	25	2017/2018

Buitenles op Landerij De Park (locatie Elst): Dieren, moestuin, spelen

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
04-04-17	De Esdoorn	3	27	2016/2017 thema spelen
04-04-17	De Esdoorn	3-4	26	2016/2017 thema spelen
07-04-17	De Wegwijzer	1-2 super-heldjes	31	2016/2017 (en voeding)
12-04-17	De Wegwijzer	1 sprookjesbos	25	2016/2017 (en voeding)
18-04-17	De Ark	1-2C	26	2016/2017 (en voeding)

18-04-17	De Ark	1-2A	26	2016/2017(en voeding)
19-04-17	De Ark	1-2B	27	2016/2017(en voeding)
26-06-17	't Startblok	3	25	2016/2017
26-06-17	De Esdoorn	5-6	29	2016/2017 thema Romeinen
03-07-17	De Esdoorn	1-2	33	2016/2017 thema Bloemen/planten/insecten
04-07-17	De Esdoorn	1-2	33	2016/2017 thema Bloemen/planten/insecten
10-07-17	De Esdoorn	1-2	33	2016/2017 thema Bloemen/planten/insecten
12-07-17	De Esdoorn	1-2	33	2016/2017 thema Bloemen/planten/insecten
21-09-17	De Klimboom	1-2	18	2017/2018 thema griezelig eng
21-09-17	De Klimboom	3-4	16	2017/2018 thema griezelig eng
21-09-17	De Klimboom	5-6	26	2017/2018 thema griezelig eng
21-09-17	De Klimboom	7-8	17	2017/2018 thema griezelig eng

De Esdoorn

Groep 3-4: Thema Spelen

Project 'Kuikens in de Klas'

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
3 /4-7/4 17	School met de Bijbel	4-5	20	2016/2017
10/4-13/4 17	De Haafakkers	1-2	50	2016/2017

School met de bijbel
Groep 4b en 5 Kuikens in de klas

De Wegwijzer
Natuurschooldag kleuters

De Klimboom
Natuurschooldag

Op bezoek bij de Imker en zijn bijen (Leo Starink)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
24-01-17	De Vallei	7-8	30	2016/2017
24-03-17	De Elstar	5-6B	25	2016/2017
16-05-17	Sunte Werfert	5	25	2016/2017
21-06-17	St. Willibrordus	5	27	2016/2017
27-11-17	De Vallei	1-3	20	2017/2018
18-12-17	De Vallei	1-3	20	2017/2018

Ontdek bos en poel in De Bremerton: alles groeit!

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
02-06-17	Sunte Werfert	3	17	2016/2017 (+thema water)
04-07-17	't Startblok	5	30	2016/2017 (+thema water)

Pauwen en andere dieren op de kinderboerderij

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
21-06-17	De Klimboom	1-2	23	2016/2017

Kennismaken met de dieren van de kinderboerderij (landgoed Overbetuwe, Heteren)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
18-04-17	St. Willibrordus	3	26	2016/2017
09-05-17	De Haafakkers	3	20	2016/2017

Leskisten thema Natuur en Biodiversiteit

Thema leskist	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
Braakballen pluizen				
8/3-24/3 17	De Vallei	7/8	30	2016/2017
De verdwaalde boom				
6/9-22/9 17	School met de Bijbel	3-4A	22	2017/2018
De natuur in rust				
11/1-27/1 17	Dr. Lammerts van Bueren	6	21	2016/2017
Bodemdiertjes Klein gespuis				
31/5-16/6 17	Dr. Lammerts van	7	34	2016/2017

	Bueren			
Rupsen en vlinders				
31/5-16/6 17	Dr. Lammerts van Bueren	4	28	2016/2017
Bezige Bijen				
21/6-7/7 17	Dr. Lammerts van Bueren	6	21	2016/2017
Boerderijhoek				
10/5-24/5 17	't Startblok	1-2	25	2016/2017
31/5-16/6 17	't Startblok	1-2	25	2016/2017
Wegkruipertjes en kriebelbeestjes				
31/5-16/6 17	't Startblok	3	25	2016/2017
21/6-7/7 17	't Startblok	4	30	2016/2017
Professor van Wiegen ziet ze vliegen				
1 /2-24/2 17	De Meeuwenberg	5-6	30	2016-2017
Ontdek de wereld met Jip en Janneke				
6/9-22/9 17	School met de Bijbel	1-2	30	2017/2018
Vogels op school, in winter en lente				
1 /2-24/2 17	De Vallei	7-8	30	2016/2017
Themadoos vogels				
1 /2-17/2 17	De Vallei	7-8	30	2016/2017
Spinnen				
2/10-13/10 17	De Vallei	1-3	20	2017/2018
Materiaal-zending Paddenstoelen				
25-10-17	Lammerts van Bueren	1-2B	17	2017/2018
25-10-17	Lammerts van Bueren	5	27	2017/2018
25-10-17	Lammerts van Bueren	8	33	2017/2018

25-10-17	't Startblok	3	25	2017/2018
25-10-17	't Startblok	4	25	2017/2018
25-10-17	't Startblok	5	28	2017/2018

Totaal 69 groepen/leerjaar bereikt met 99 momenten

50 excursies

14 leskisten

6 materiaalzendingen

22 materiaalzendingen "Vogels in de Winter"

7 projecten (Boomfeestdag)

Omdat het hier twee leerjaren in één boekjaar betreft, is er rekening mee gehouden dat de leerlingen in 2017/2018 een groep hoger zitten. Dus groep 3 in 2016/2017 is groep 4 in 2017/2018.

Project
BOOMFEESTDAG

22 maart 2017

De Betuwe 29-3-2017

'Er komen bessenstruiken.
Allemaal lekkere dingen om te eten'

Leerlingen planten haag Santackergaard tijdens Nationale Boomfeestdag

Het was weer feest in Park Lingezegen. Basisschoolleerlingen van SamSam in Oosterhout en De Ark in Elst vierden vorige week woensdag de zestigste Nationale Boomfeestdag en staken daarbij hun handen flink uit de mouwen. In deelgebied De Park in Elst plantten zij de eerste haag van het nieuwe voedselbos Santackergaard. De natuur deed op haar beurt ook wat terug: ze trakteerde op een heerlijke voorjaarszon.

"Zo, die klei is vet zwaar", zegt Mayte Boekhorst als ze een schop in de grond steekt. "Maar geeft niet hoor, ik vind het heel leuk om te doen." En stug schept ze verder. Een hovenier komt haar en klasgenootje Shania Kuivenhoven een handje helpen. "Kijk, als je het plantje erin stopt, kun je de grond goed met je hak aanduwen. Dan staat hij mooi recht. Een beetje extra grond er nog op en klaar."

De 45 leerlingen van Sam Sam en De Ark gaan als een speer. In anderhalf uur hebben ze bijna de hele haag langs het nieuwe voedselbos aangeplant. Af en toe hollen ze even naar het water om de wortels goed nat te maken. Zo'n twaalfhonderd struikjes werken ze weg, 24 verschillende soorten, precies langs het gesponnen lijntje.

"Volgens mij zijn dit bessenstruiken", zeggen Jeslyn van Schaik en Yelina Wacki bijna in koor.

"Die horen bij het voedselbos. Als de planten straks groot zijn, mag je de bessen plukken en eten", weet Yelina. Op school hebben ze vlak voor deze dag een presentatie gehad over het voedselbos en de boomfeestdag. Jeslyn: "Er komen kruisbessen, rooibessen en nog een paar soorten geloof ik. In elk geval allemaal lekkere dingen om te eten."

Leo Starink loopt enthousiast rond, helpt flink mee en legt veel uit over de plantjes. Samen met Henk van Rheede is hij de initiatiefnemer van voedselbos Santackergaard aan de Weteringsewal in Elst. Wat nu nog een oud maïsakker is, moet in de komende jaren uitgroeien tot een pruimen- en druivengaard, met een bessenhaag en een prachtige bloementuin met onder meer dahlia's en rozen rondom een poel. "Komen jullie nog eens kijken als alles straks in bloei staat?" Dat willen de kinderen wel. De meesten zijn nieuwsgierig geworden.

Locatie: Park Lingezegen (voedselbossen)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
22-03-17	De Ark	8	15	2016/2017
22-03-17	SamSam	7	30	2016/2017

Locatie: Park Binnenstraat, Herveld

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
22-03-17	Clara Fabricius	7	12	2016/2017
22-03-17	St. Willibrordus	7	30	2016/2017

Locatie: Groenstrook parkeerplaats bij Jumbo in Heteren

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
22-03-17	De Haafakkers	7	25	2016/2017
22-03-17	Kon. Julianaschool	7	30	2016/2017

Locatie: Park De Wuurde, Elst

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
22-03-17	De Ark	7	28	2016/2017

Totaal 7 groepen bereikt met 7 momenten.

In Park Lingezegen en Park De Wuurde werden fruit-boompjes aangeplant. Twee studenten van de Universiteit Wageningen hebben aan de kinderen vooraf een gastles in de klas gegeven over voedselbossen.

maart 2017

Park De Wuurde

ELST - Tijdens de boomfeestdag op 22 maart wordt een nieuwe boom geplant in Park De Wuurde in Elst, ter vervanging van de gekapte boom bij het plateau. Stichting natuur en milieu educatie (NME) Overbetuwe organiseert de boomfeestdag in de Overbetuwe. Met educatie stimuleert NME Overbetuwe enthousiasme en aandacht voor natuur, milieu en duurzaamheid onder scholieren van het basisonderwijs in de gemeente Overbetuwe. Leerlingen van Basisschool de Ark en wethouder Ben Ross zullen tijdens de boomfeestdag behalve de nieuwe boom ook een aantal struiken planten.

Werkzaamheden
Afgelopen tijd zijn er behoorlijk wat werkzaamheden uitgevoerd aan Park De Wuurde. Eind februari heeft het Waterschap de vijver uitgebaggerd. Met groot materiaal zoals een varende slibvanger, kraan en trailer is de aannemer bezig geweest om het bodemslib te verwijderen en af te voeren. Een aantal bomen zijn vanwege ziekte en overlast gekapt. Voor 1 april wil de gemeente een aantal nieuwe bomen planten.

Betrokken wijkbewoners
De Leefbaarheidsgroep heeft het in juni 2016 uitgebrachte 'Plan Park De Wuurde' namens een grote groep wijkbewoners uitgebracht. Dit plan wordt in samenwerking met de gemeente Overbetuwe uitgevoerd. Leefbaarheidsgroep Park De Wuurde bestaat uit een aantal betrokken wijkbewoners. Zij hebben zich de afgelopen maanden ingezet om een plan te maken voor de wijkbewoners en de gemeente Overbetuwe om het park leefbaar te houden. Meer lezen: <https://wpelstzuid.nl/project-park-de-wuurde/>

Thema Water

Kriebeldiertjes en waterbeestjes (locatie Hemmen)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
08-06-17	Lammerts van Bueren	5	27	2016/2017
14-06-17	De Wegwijzer	4-5	28	2016/2017
21-06-17	SamSam	4A	21	2016/2017

Dwaaltocht (door CNME 't Pakhuis Hemmen)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
17-05-17	De Haafakkers	7	19	2016/2017

Natuur- en cultuurbeleving in Meinerswijk (door SBL)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
29-09-17	De Esdoorn	8	29	2017/2018
03-10-17	De Esdoorn	6-7	24	2017/2018
03-10-17	De Esdoorn	7	24	2017/2018

Waterwingebied Fikkersdries/Vitens (door SBL)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
29-05-17	De Wegwijzer	8	22	2016/2017
29-05-17	De Vallei	7-8	30	2016/2017

De Wegwijzer
Groep 8

Externe aanbieders

Diertjes in en om het water (Landgoed Overbetuwe Heteren)

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
16-05-17	St. Jacobusschool	3-4	31	2016/2017
23-05-17	De Haafakkers	4	27	2016/2017

Leskisten thema Water

Thema leskist	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
Waterkringloop				
21/6-7/7-17	Lammerts van Bueren	8A	17	2016/2017
D'r op en d'r onder				
25-10/10-11-17	St. Jacobusschool	1-2	20	2017/2018
Waterkoffer				
8/3-24/3-17	't Startblok	6	30	2016/2017
Spelenderwijs ontdekkingen doen aan het water				
31/5-16/6-17	Lammerts van Bueren	1-2A	20	2016/2017

Totaal 21 groepen bereikt en 21 momenten.

11 excursies

4 leskisten

Thema Voedsel en gezondheid

Buitenles op Landerij De Park, Elst

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
07-04-17	De Wegwijzer	1-2 superheldjes	31	2016/2017 (en voeding)
12-04-17	De Wegwijzer	1 sprookjesbos	25	2016/2017 (en voeding)
18-04-17	De Ark	1-2C	26	2016/2017 (en voeding)
18-04-17	De Ark	1-2A	26	2016/2017 (en voeding)
19-04-17	De Ark	1-2B	27	2016/2017 (en voeding)
26-06-17	't Startblok	3	25	2016/2017
21-09-17	De Klimboom	1-2	18	2017/2018 thema griezelig eng (en voeding)
21-09-17	De Klimboom	3-4	16	2017/2018 thema griezelig eng (en voeding)
21-09-17	De Klimboom	5-6	26	2017/2018 thema griezelig eng (en voeding)
21-09-17	De Klimboom	7-8	17	2017/2018 thema griezelig eng (en voeding)

Externe aanbieders

Boerderij Educatie Rivierenland Melkveebedrijf Opneij, Randwijk

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
Voorjaar	Lammerts van Bueren	8	25	2016/2017 (aangeboden door Zuivel NL)

Tuinderij Excursie in Lent

Datum	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
24-05-17	De Wegwijzer	1-2	31 (Petteflet)	2016/2017
09-06-17	De Wegwijzer	1-2	31 (Kikkervrienden)	2016/2017
04-07-17	't Startblok	4	30	2016/2017

Leskisten thema Voedsel en gezondheid

Thema leskist	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
Smaaklessen				
11/1-27/1 17	't Startblok	1-2	25	2016/2017
10/5-24/5 17	St. Willibrordus	8	35	2016/2017
15/11-22/12 17	De Klimboom	1-2	18	2017/2018
De bakker en het brood				
1/2-24/2 17	't Startblok	4	30	2016/2017
25/10-10/11 17	School met de Bijbel	1-2	30	2017/2018
Wereldwijde verbondenheid				
1/11-1/12 17	De Klimboom	5-6	26	2017/2018
Ik groei				
11/1-27/1 17	't Startblok	3	25	2016/2017
25/10-10/11 17	School met de Bijbel	3-4	22	2017/2018

Totaal 26 groepen bereikt met 34 momenten

14 excursies

8 leskisten

Thema Afval en grondstoffen

Leskist thema Afval en grondstoffen

Thema leskist	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
De Waarde van Afval				
10/5-24/5 17	't Startblok	4	30	2016/2017
31/5-16/6 17	't Startblok	3	25	2016/2017

Totaal 2 groepen bereikt en 2 momenten.

't Startblok

Groep 3 en 4 werken momenteel aan het thema Zwerfafval en recyclen. Vandaag hebben we compost bekeken, afval gesorteerd, papier geschept en met overgebleven plastic geknutseld. Volgende week gaan we de wijk in op zoek naar zwerfafval!

Thema Energie/ Klimaat /Techniek

Leskisten thema Energie/klimaat/techniek

Thema leskist	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
Sterren en Planeten				
1/2-24/2 17	't Startblok	6	30	2016/2017
Groene energie				
8/3-24/3 17	De Esdoorn	7-8	55	2016/2017
Techniek				
8/3-24/3 17	St. Willibrordus	8	35	2016/2017
29/3-21/4 17	School met de Bijbel	7-8	20	2016/2017
06/09-22/9 17	School met de Bijbel	7-8	20	2017/2018
Glaswerk				
11/1-27/1 17	Lammerts van Bueren	7	34	2016/2017
Magneten van Professor Pooltjes				
11/1-27/1 17	De Haafakkers	4	27	2016/2017
8/3-24/3 17	Lammerts van Bueren	5	27	2016/2017
Magneten				
1/2-24/2 17	De Ark	3	28	2016/2017
8/3-24/3 17	School met de Bijbel	3-4	22	2016/2017
8/3-24/3 17	Lammerts van Bueren	5	27	2016/2017
Magnetenkermis				
31/5-16/6 17	St. Willibrordus	3	26	2016/2017
25/10-10/11 17	De Haafakkers	1-2A	20	2017/2018
Ontdekdozen basisset				
8/3-24/3 17	De Wegwijzer	7	28	2016/2017
29/3-21/4 17	School met de Bijbel	7-8	20	2016/2017
Het Weerbericht				
6/9-22/9 17	School met de Bijbel	6-7	25	2017/2018

Totaal 25 groepen bereikt en 28 momenten. (T=14 gr., K=2 gr., E=9 gr.)

7 gastlessen+ leskist (WATBETERS)

16 leskisten

Ervaring Leskist

Dokter Pooltjes

Geschreven: 30 januari 2017

Dokter Pooltjes, de oom van juf Danielle, is een uitvinder. Nu stond er in onze groep een kist van hem met daarin allerlei magneten.

Nieuwsgierig als wij zijn, hebben wij even in de kist gekeken en toen waren we niet meer te houden. We hebben allerlei experimenten uitgevoerd met magneten en allerlei ontdekkingen gedaan. Deze hebben we met elkaar gedeeld en vastgelegd. Wat een fantastische kist. Nu maar hopen dat dokter Pooltjes vaker zijn spullen even in bewaring geeft bij juf Danielle, van de Haafakkers.

Project

WATBETERS

VOOR HETEREN

Van 6 t/m 10 februari 2017

WATBETERS, dat zijn wij met z'n allen. Door samen onze energie in te gaan kopen.

Dat is groener. Dat is gezonder. Dat is goedkoper. En dat is voor het dorp.

Wat levert het op: groene stroom, gas en zonnepanelen tegen inkooprijzen. Blijvend lagere energieprijzen. Goed voor het dorp en de kinderen.

Zonnepanelen op de grote daken van onze drie basisscholen: De klimboom, Koningin Julianaschool en De Haafakkers.

Een initiatief van: Dorpsraad Heteren, de drie basisscholen in Heteren en NME Overbetuwe.

WATBETERS IN DE KLAS

De jeugd heeft de toekomst. En met die toekomst kun je niet jong genoeg beginnen.

Daarom stimuleert WATBETERS spelenderwijs duurzaamheid. Dat begint met een lesprogramma op alle drie de basisscholen in Heteren. NME Overbetuwe leert kinderen hoeveel energie je kunt opwekken en hoe je energie kunt besparen.

NME Overbetuwe heeft een gastles gegeven met de **Groene Energie**-leskist (zonne-energie, windenergie en aardwarmte) van *Beleven is onderwijs*.

Gastles en leskist <i>Groene Energie</i>	School	Groep	Aantal leerlingen	Schooljaar
07-02-17	De Haafakkers	6	25	2016/2017
07-02-17	De Haafakkers	7	19	2016/2017
07-02-17	De Haafakkers	8	31	2016/2017
08-02-17	Kon. Julianaschool	8	27	2016/2017
09-02-17	Kon. Julianaschool	7	25	2016/2017
10-02-17	Kon. Julianaschool	6	23	2016/2017
10-02-17	De Klimboom	5-6	25	2016/2017

Op 10 februari hebben de 3 scholen meegedaan aan *De warme truiendag*. Ze hebben de verwarming lager gezet en alle kinderen hebben een lekkere warme trui aangetrokken die dag.

Met dit project zijn 500 kinderen bereikt en hun ouders/begeleiders.

Ervaring WATBETERS in Heteren

We zijn met de hele klas naar de Koningin Juliana school geweest. Daar kregen we een presentatie over duurzaamheid. We vonden het heel leuk. We begonnen met zonne-energie. Daarbij moesten we een spel doen. Daarna gingen we naar het huisje van zonne-energie. Daarbij moest je een lamp boven een zonnepaneel houden. Daarna gingen we naar aardwarmte. Daarbij moesten we een slangetje waar koud water doorheen liep oppompen. En toen deden we het met warm water en toen ging de temperatuur omhoog. Toen gingen we naar windenergie. Daarbij moesten we een windmolen maken en deze voor een ventilator houden. En daarna met een huisje ervoor.

Groeten,
Abel van Noord en Julia Holleman
De Klimboom groep 5/6

De Haafakkers

Koningin
Julianaschool

OVERZICHT JAAR 2017 groepen bereikt met NME-thema

School	Totaal LL	1	2	3	4	5	6	7	8	Gr 8 Van school	Bereikt In 2017 aantal LL
't Startblok	216	25 B,V	25 B,V	25 B,V,A	30 B,V,A	30 B,W,V	30 B,W,K	-	-		165
Lammerts van Bueren	196	17 B,V	17 B,V, W	25 B,W	28 B	27 B,V,	28 B,T,W	21 B,V	33 B,V,T	25	221
De Wegwijzer	322		59 B,V	59 B,V	31 B	26 B,W	28 W		28 T	22	253
De Haafakkers	188	20 T,E	25 B,E	25 B,E	20 B,E	27 W,T,E	27 E	25 E	19 B,W,E	31	219
St. Willibrordus	268	21 B	21 B	38 B	26 B,T		27 B		30 B	35	198
De Okkernoot	94										-
De Klimboom	77	9 B,V,E	9 B,V, E	8 B,V,E	8 B,V,E	13 B,V,E	13 B,V,E	9 B,V, E	8 B,V,E		77
Sunte Werfert	178				17 B,W		25 B				42
Kon. Julianaschool	194	20 E	20 E	25 E	25 E	25 E	26 E	23 E	30 B,E	27	221
De Esdoorn	296		66 B	66 B	40 B	13 B	27 B,W	36 B,W	29 W,E		277
Sam Sam	319					21 W			30 B		51
De Ark	185	26 B	27 B,V	35 B,V	28 T				28 B	15	159
School met de Bijbel	117	15 B,V	15 B,V	11 B,V	21 B,V,T	10 B,T	20 K	15 T,K	10 T		117
De Kameleon	205										-
De Meeuwenberg	180						15 B	15 B			30
St. Jacobusschool	102	10 W	10 W		15 W	16 W					51
De Zonnepoort	264										-
Clara Fabricius	186								12 B		12
Stap voor Stap	255										-
De Elstar	432						25 B				25
Ds. van Lingen	191										-
Democr. school De Vallei	100	13 B	13 B	14 B				15 B,W	15 B,W		70
	4565	176	307	331	289	208	291	159	272	155	2188*

B= BIODIVERSITEIT | W= WATER | V= VOEDING | A= AFVAL | E= ENERGIE | T= TECHNIK | K=KLIMAAT

*Alle 22 scholen hebben een materiaalzending *Vogels in de Winter* ontvangen geschikt voor groep 1 t/m 4. We schatten dat nog 11 scholen deze hebben gebruikt voor 25 LL. Dat brengt het totaal aantal bereikte leerlingen in 2017 op 2463.

Vijf scholen hebben in 2017 geen gebruik gemaakt van NME Overbetuwe-producten. Deze scholen werden en worden actief benaderd om de redenen te achterhalen. Veelal is het een kwestie van personeelwisseling.

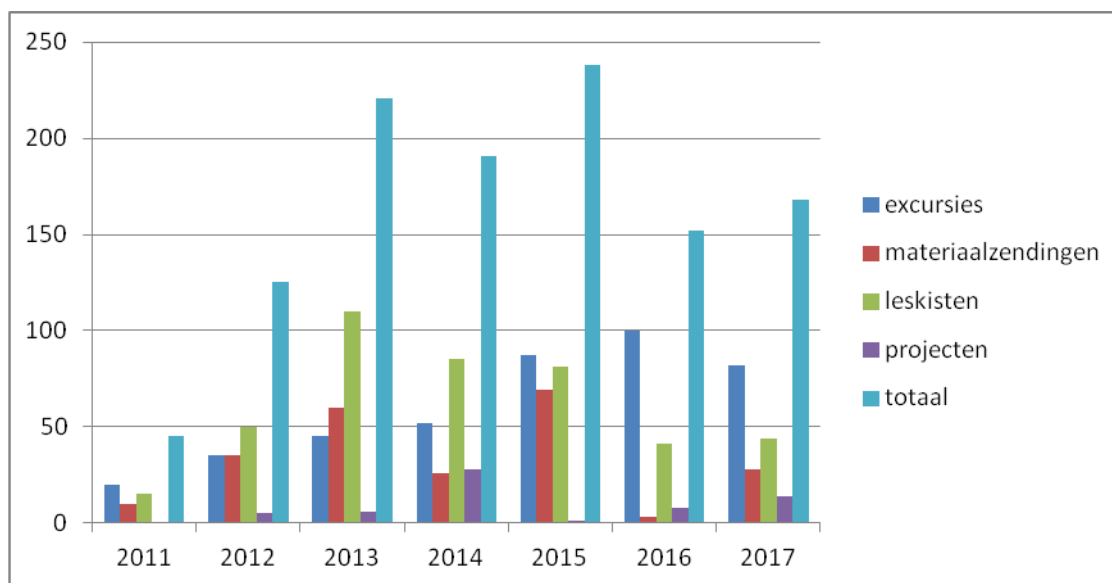
4 BEREIK

4.1 Aantal scholen en leerlingen

De gemeente Overbetuwe telt 22 basisscholen en ca. 4550 leerlingen in 2017.

4.2 Gebruik NME-producten sinds 2011

Het doel van NME Overbetuwe is om in 2017 80% van alle basisschoolleerlingen in Overbetuwe te bereiken met NME-producten (grafiek 1). In 2017 is de gratis materiaalzending *Vogels in de Winter* verstrekt aan de scholen. De afname van leskisten is weer aan het stijgen. Er is vooral vraag naar leskisten *Techniek en Biodiversiteit*. De Boomfeestdag staat in 2016 en 2017 onder projecten en in 2015 onder excursies. De gastlessen voor het project WATBETERS staan ook onder projecten.

Grafiek 1. Ontwikkeling gebruik van het aantal producten

4.3 Bereik aantal leerlingen

Jaarlijks probeert NME Overbetuwe het aantal bereikte leerlingen te achterhalen op basis van het aantal afgenomen NME-producten. Met de gegevens uit het bestelsysteem kunnen wij een vrij nauwkeurige schatting geven.

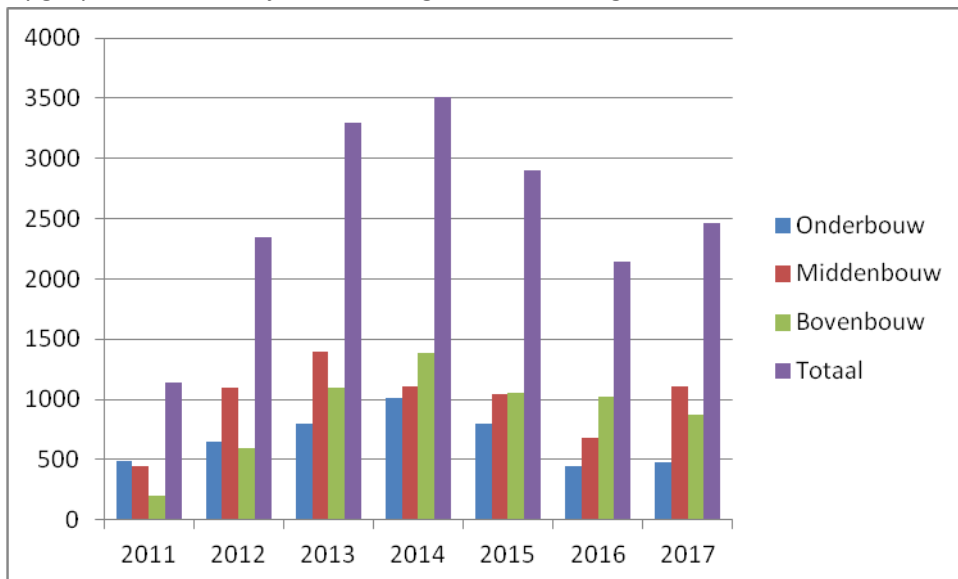
Op basis van de bestelgegevens komen wij tot de conclusie dat er in 2017 ca. 5800 contactmomenten hebben plaatsgevonden en dat wij in 2017 ca. 2500 leerlingen hebben bereikt. De gemeente telde in 2017 ca. 4550 leerlingen. Dat betekent dat we in 2017 bijna 55% van alle leerlingen uit de gemeente Overbetuwe bereikt hebben.

Het doel om in 2017 80% unieke leerlingen te bereiken is daarmee niet gehaald. Wèl hebben we nu bereikt dat alle scholen op enig moment van ons aanbod gebruikmaken. Soms een jaar niet in verband met andere zaken die op een school spelen.

Ook maakt het uit of er een project is waaraan een hele school meedoet. Hierdoor stijgt het aantal leerlingen flink. Het is goed te constateren dat er scholen zijn die van meerdere NME-thema's in ons aanbod gebruikmaken, waaronder Basisschool 't Startblok, Lammerts van Buerenschool, Democratische school De Vallei, De school met de Bijbel, De Wegwijzer, De Klimboom, De Esdoorn, De Haafakkers. Het aantal scholen is daarmee gestegen t.o.v. 2016.

Er zijn dit jaar meer les-/materiaalkisten geleend.

Opgesplitst naar leeftijd en niveau geeft dit het volgende beeld:

Grafiek 2: Ontwikkeling in het aantal bereikte leerlingen per bouw van de gebruikte producten. Onderbouw groep 1-2, middenbouw groep 3-4-5, bovenbouw groep 6-7-8.

Per bereikte leerling is het gemiddelde bijna 2,5 contactmoment. Naast de contactmomenten via Stichting NME Overbetuwe zorgen scholen ook zelf voor contactmomenten. Het is de bedoeling dat scholen dat ook blijven doen.

Samen met de NME-schoolcoördinatoren streven we naar een samenhangend en kwalitatief sterk geheel. Stichting NME Overbetuwe neemt daarin minder de uitvoerende en meer de adviserende rol en speelt in op de vraag van de school.

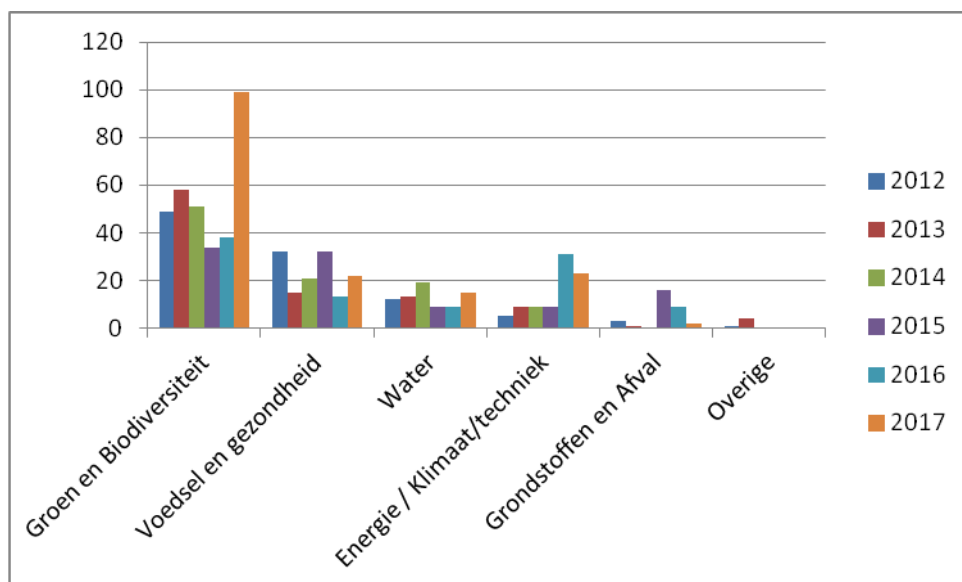
De grootte van de scholen beïnvloedt de keuze voor het deelnemen aan excursies. Dit is voor kleinere scholen gemakkelijker te organiseren. Voor NME Overbetuwe is het nog niet mogelijk voldoende vrijwilligers beschikbaar te hebben voor excursies met heel grote groepen.

Daarnaast zien we dat ten opzichte van 2016 het gebruik van onze producten door de bovenbouw iets is gedaald, maar dat dit bij de middenbouw weer is gestegen. Het vervoer van de kinderen uit de onderbouw blijft een punt van aandacht.

4.4 Gebruik per thema

In grafiek 3 is te zien dat de scholen op dit moment nog steeds de meeste waarde lijken te hechten aan de thema's Groen en Biodiversiteit. Dit heeft te maken met de interesse vanuit het onderwijs (werd bevestigd tijdens de bijeenkomst met de NME-schoolcoördinatoren).

Energie en Techniek kunnen rekenen op een stijgende belangstelling. Dit is het gevolg van de aanschaf van de leskist 'Groene energie', die aansluit bij Duurzaamheid en Techniek voor het onderwijs en het project WATBETERS (zie de toelichting). Daarnaast is er bij Voedsel en gezondheid ook een stijgende lijn te zien. Het is mogelijk dat in één excursie aandacht wordt gegeven aan meerdere thema's.

Grafiek 3. Gebruik van producten per thema (in procenten van het totaal)

We zien bij verschillende scholen dat kinderen met meerdere thema's per jaar worden bereikt. Tevens zien we de ontwikkeling dat gekozen thema's beter in het leerstofaanbod worden geborgd. Excursies krijgen een vaste plek in het lesprogramma. Dit vinden wij een heel goede ontwikkeling.

4.5 Resultaten scholenevaluatie

De scholen zijn tevreden met de ondersteuning en reageren positief op de gerichte advisering en het persoonlijke contact met de coördinator en werkgroepleden van NME Overbetuwe.

Inmiddels zijn er zes scholen in de gemeente Overbetuwe die met IPC werken (International Primary Curriculum). Deze scholen werken met thema's. Samen met de school kan de NME-coördinator bekijken welk NME-aanbod past bij de voor dat jaar gekozen thema's. Het betekent dat NME Overbetuwe zich ook moet richten op de ondersteuning van projectmatig onderwijs.

Voor de School met de Bijbel is een schema opgesteld om projectmatig te werken en de leskisten en excursies van NME Overbetuwe in het schema te verwerken. Marjon van der Steen (van het PO Gelders NME-netwerk) heeft de school daarin begeleid.

5 CONCLUSIES

Beleidsmatig heeft Stichting NME Overbetuwe in 2017 opnieuw de doelstellingen met haar vrijwilligersorganisatie bereikt. De scholen worden met een beperkt budget goed ondersteund. Het doel om 80% van alle leerlingen uit de gemeente te hebben bereikt, laten we in 2018 als apart doel los. Alle scholen doen nu in enige mate mee. De intensiteit van deelname blijft fluctueren en heeft veelal te maken met de mogelijkheden en prioriteiten van de individuele scholen.

Er is een prettige samenwerking met de werkorganisatie van de Gemeente Overbetuwe. Stichting NME Overbetuwe probeert een juiste aansluiting te vinden bij gemeentelijke beleidsissues als de Boomfeestdag, ecologie, wind- en zonne-energie en (zwerf-)afval en zorgt onder andere met het Klimaatbureau voor samenhang en een groter bereik in de gemeente.

Dachten we dat we in 2017 met meer met beleidsspeerpunten (Duurzame Voeding en Natuur, Wetenschap en Techniek) moesten gaan werken, de praktijk leert dat we ons moeten concentreren op de basisuitvoering en het verbeteren in kleine stappen. Extra zaken zullen gezien de vrijwilligerscapaciteit alleen kunnen als het lukt er een betaald project van te maken.

Het werken met vrijwilligers blijft een kwetsbaar gegeven. Het is en blijft een grote uitdaging tijdens het buitenseizoen voldoende vrijwillige gidsen beschikbaar te hebben. De groep bestaat uit vitale senioren die dan juist zelf op pad zijn. Dit doet een extra groot beroep op de NME-coördinator.

We rekenen zowel voor de faciliteiten als voor de uitvoering van het programma op een blijvende steun van de gemeente Overbetuwe.

6 WIE, WAT, WAAR

Contactgegevens

Adres secretariaat: De Park 12, 6661NW Elst

E-mail: info@nmeoverbetuwe.nl

Website: www.nmeoverbetuwe.nl

Bestuur

Anneke Manche (voorzitter) – namens Stg. Boerderij Lingezen

Gertjan Gerritsen (secretaris tot 31/3/2017) – namens Stg. Boerderij Lingezen

Jan Westenbroek (secretaris vanaf 31/3/2017) – namens Stg. Boerderij Lingezen

Rolf Latour (penningmeester tot 31/3/2017) – namens Stg. CNME 't Pakhuis

Ries Euser (penningmeester vanaf 31/3/2017 namens Stg. CNME 't Pakhuis

Maarten Jurgens – namens Directiebestuur Overbetuwe (Primair Onderwijs) Lingezen

Ari van Noordwijk algemeen lid vanaf 31/3/2017

Werkgroep

Annette Bisseling

Gertjan Gerritsen

Netty van Cappellen

Emma Haspels

Jan Sival

Ton Janssen

Ester Bijker

Overige vrijwilligers

Administrateur: Henk Rüger

Onderhoud leskisten/lesmateriaal : Johan Vooren, Hans Cornelissen, Brigit Willemsen, Ellis Verheul, Hendrien Hendriks

En verder de natuurgidsen van CNME 't Pakhuis en Stichting Boerderij Lingezen/Landerij De Park.

CNME 't Pakhuis: Atie Huygen, Fred v.d. Berg, Ria v.d. Berg, Henk Hendriksen, Jos Nijkamp, Kees Meijer, Luuk Mombers, Piet Broekhof, Kathy Luchies-Hendriksen, Gerda Heddes, Kors van der Torren, Mariska Tomassen, Johan Vooren, Hans Cornelissen, Sabine Jansen, Anna van Hal.

Stichting Boerderij Lingezen: Mieke Uyttewaal, Ineke Merkens, Janny de Vries, Monique Timmermans, Roel Wintering, Rita Vastbinder, Tineke Willemsen-van der Hurk, Marian Hoenselaar, Hannie Kuster, Ester Bijker, Ben Cornelissen.

Coördinator NME Overbetuwe

Annette Bisseling vanaf 1 oktober 2013

Deelnemende scholen: schooljaar 2016/2017 en 2017/2018

Naam School	NME contactpersoon	Plaats
ACBS Dr. Lammerts van Bueren	Irene de Werd	Zetten
Basisschool Sam Sam	Jerry van Brakel	Oosterhout
CBS Clara Fabricius	Mariëtte Hubers	Herveld
CBS De Ark	Astrid van Pommeren	Elst
CBS De Meeuwenberg	Alice van Steenberg	Driel
CBS De Wegwijzer	Marian Peters	Elst
CBS Koningin Juliana	Helen van Mourik	Heteren
Democratische school De Vallei	Chantal Roncken	Elst
Ds. Van Lingen school	Marloes Tollenaar	Zetten
OBS De Esdoorn	Paul Baayens	Elst
OBS De Klimboom	Chantal van Ralen	Heteren
OBS De Okkernoot	Margriet Akkerman	Zetten
OBS De Zonnepoort	Monique van Gemert	Elst
OBS Stap voor Stap	Tanja van Veenendaal	Elst
RKBS 't Startblok	Elize van Tongeren	Elst
RKBS De Elstar	Susan de Swart	Elst
RKBS De Haafakkers	Daniëlle Creuwels	Heteren
RKBS Het Drieluik/ De Kameleon	Kitty van Kerckhoven	Driel
RKBS St. Willibrordus	Annelies Pot en Jesse Hendriks	Herveld
RKBS Sunte Werfert	Alice Zweers	Elst
School met de Bijbel	Annet Hakkert	Randwijk
St. Jacobusschool	Carola Leenders	Valburg